

Lokální mapy panství versus 1. vojenské mapování

**Jak přispívají ke studiu změn moravské krajiny v období
raabizace?**

**Eva Bártová, Radek Dušek
Ostravská univerzita**

ÚVOD

RAABIZACE (1778–1821) Morava, tereziánská pozemková reforma,

- parcelace nevýnosných poplužních dvorů, přerozdělení pozemků mezi poddané
- rušení pastvin, transformaci zemědělství a lesnictví a rostoucí tlak na využívání přírodních zdrojů - změny raabizace nebo agrární revoluce (?)
- založení téměř 300 nových osad, na nevyužívané zemědělské a lesní půdě, nebo jako rozšíření existujících vesnic
- konkrétní dopady na krajinu nebyly dosud systematicky analyzovány, není známa studie zabývající se vlivem raabizace na krajinu

Historické mapy

Stav krajiny před raabizací a v období raabizace

- lokální mapy panství (LM) z různých let (zde 1773 – 1783) dle konkrétních map, nedostatkové

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

- mapy 1. vojenského mapování (VM) z let 1764 – 1783, měřítko mapy 1:28 800, dostupné

Zdroj: *VÚGTK & HÚ AV ČR 2016*, chartae-antiquae.cz/

Lze LM nahradit VM?

CÍL

porovnat obsah lokálních map (LM) a map 1. vojenského mapování (VM) na vybraných územích Moravy v období raabizace,

- určit míru shody krajinných prvků mezi mapami LM a VM

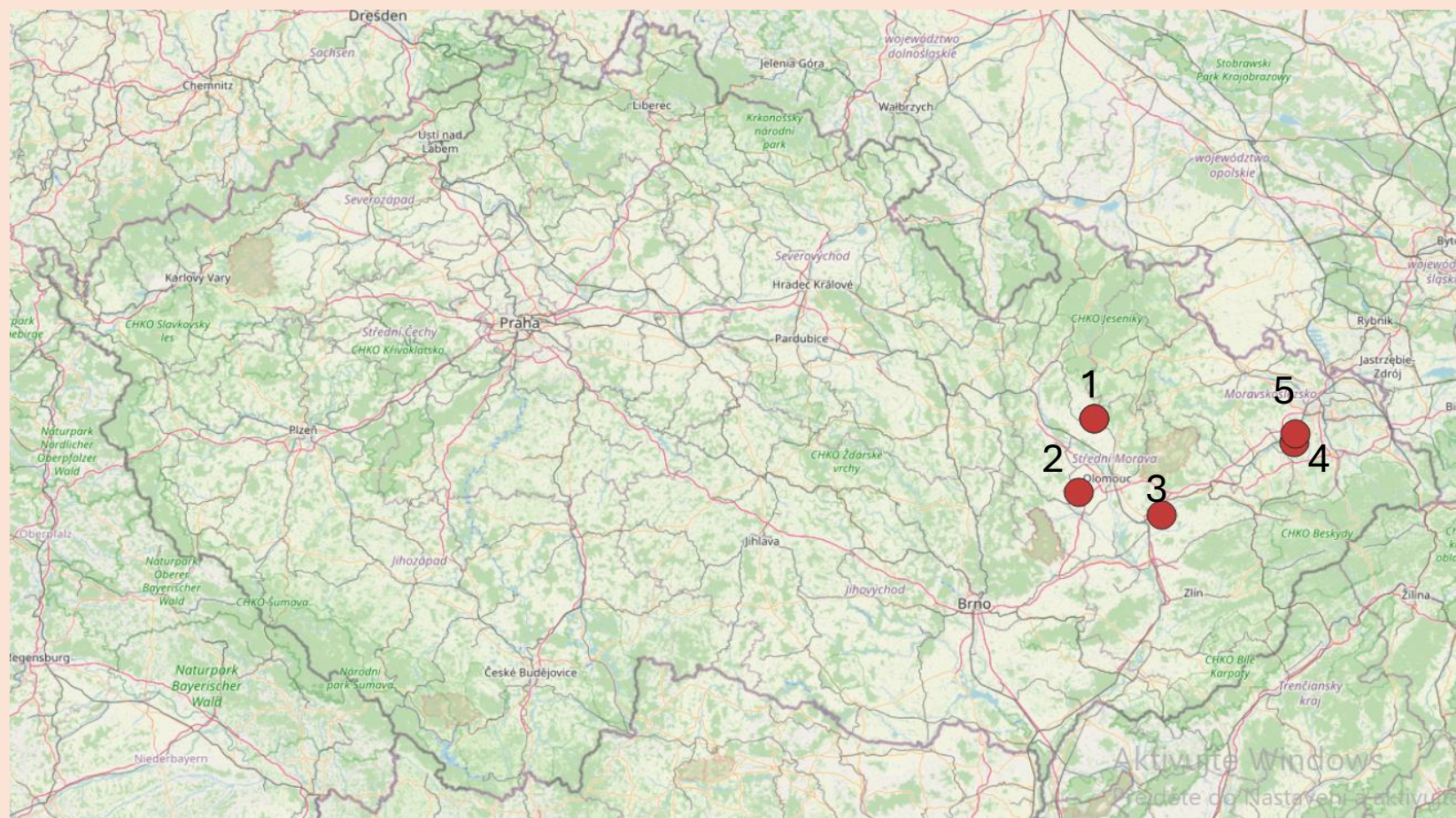
METODY

Území

Analýza map byla provedena na územích, kde proběhla parcelace dvora a byly založeny nové osady:

1. Haukovice
2. Třebčín
3. Radslavice
4. Petřvald
5. Košatka

1) Haukovice

Haukovice - souč.Újezdu, Haukwitz, Haukowitz.

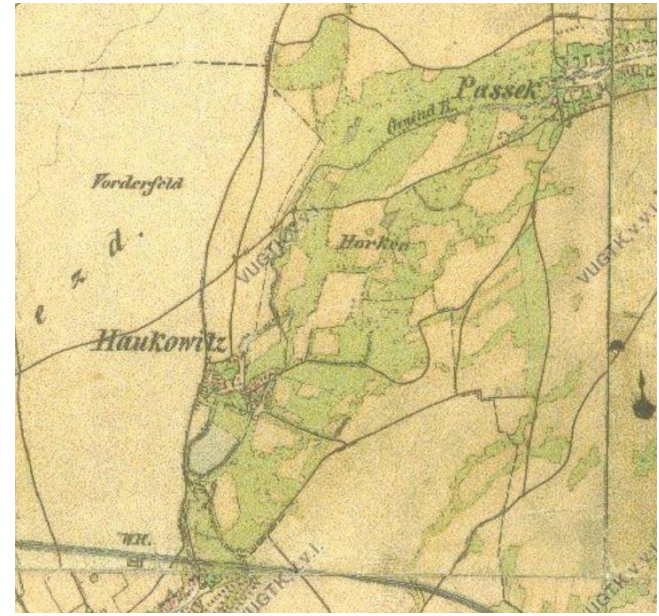
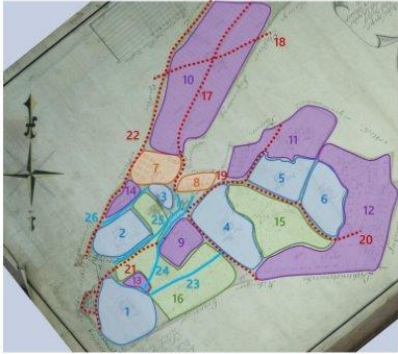
Dříve samostatná obec, nyní osada obce Újezd, 5km VSV od Uničova, panství Sovinec, ves byla 1510 pustá, 1781 obnovená, něm. (Hosák 1970) parcelací dvora (Hosák 1967, Turek et al. 2005),

LM

Velkostatek Sovinec - Dolní Dlouhá Loučka

polnohospodářská mapa, "Mapa dvora v Haukovicích", datace vzniku: **1776**, ručně kolor. na papíře, 68x47cm, němčina

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

2) Třebčín

Osada Heneberk

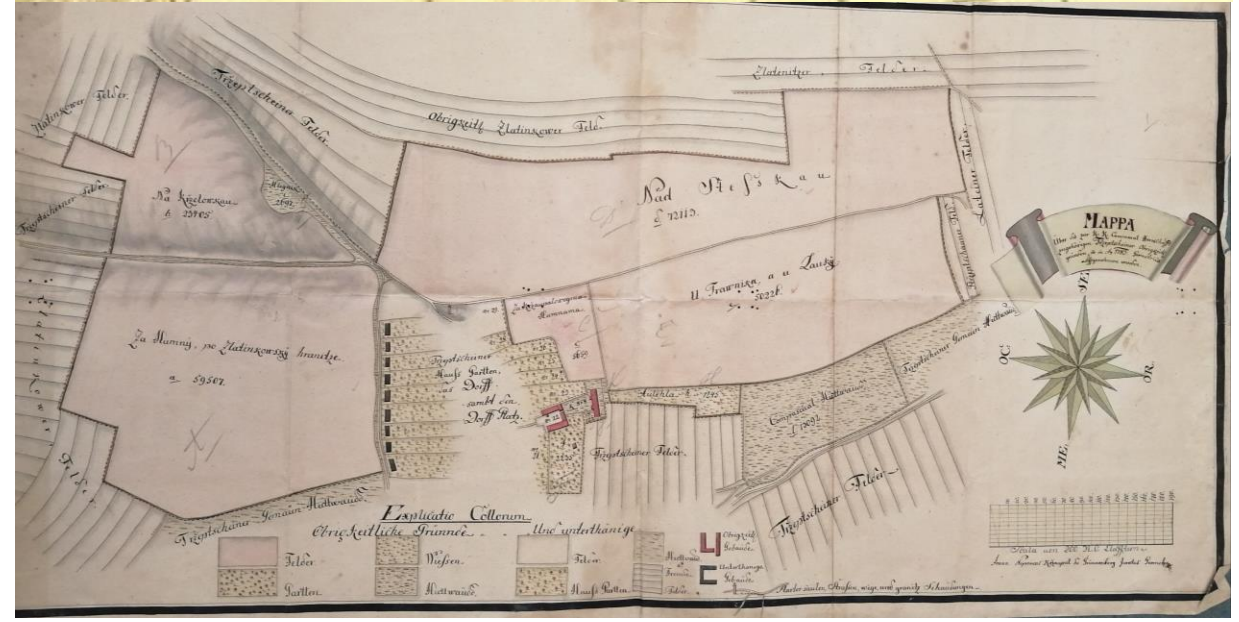
založen 1780 parcelací třebčínského dvora (Hosák 1970)

Osada Lípy

nyní Lípy, Ves 8,5km S od Prostějova, založena 1786 (Hosák 1970)

LM

- Velkostatek Klášterní Hradisko
- polnohospodářská mapa
- Mapa panských pozemků v Třebčíně.
- Grünneberg, přísežný geometr
- **1783**
- Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

3) Radslavice

Radslavice - v roce 1785 proběhla parcelace dvora, (Hosák 1967, Hosák 1970)

- Ggrymov, Grimsthal vznikl 1788 parcelací radslavického dvora (Hosák 1967, Hosák 1970).

LM

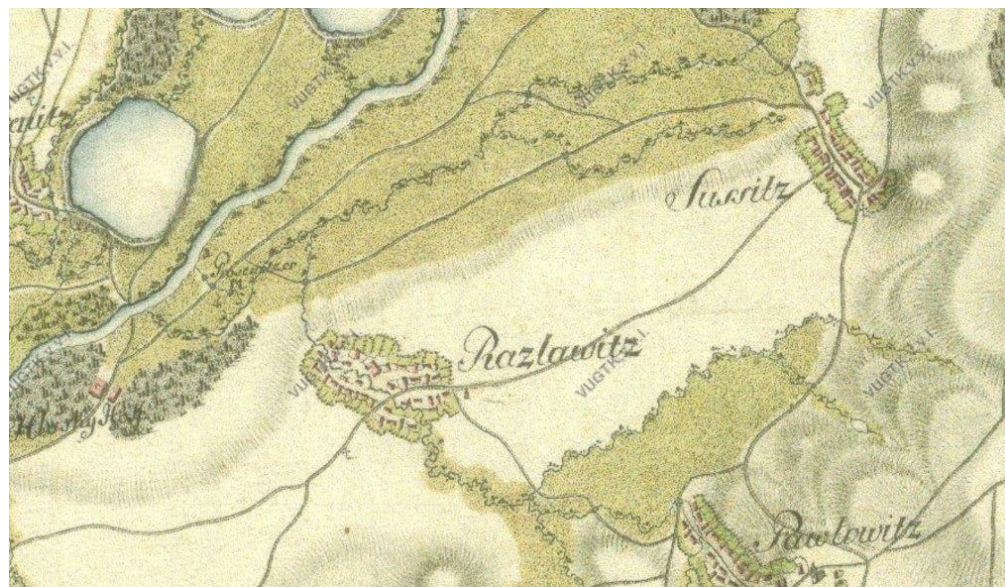
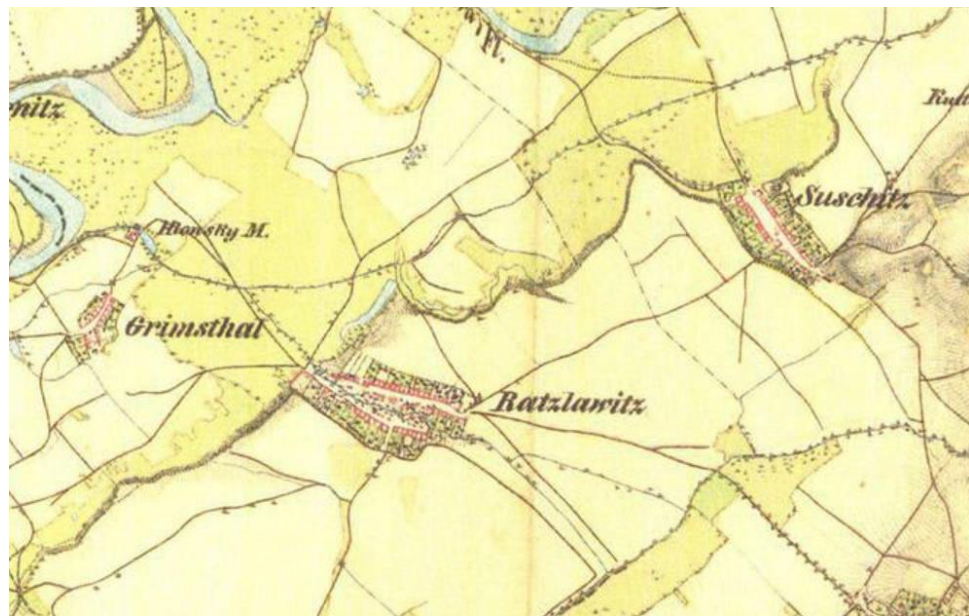
Metropolitní kapitula Olomouc

polnohospodářská mapa

Mapa dominikálních a rustikálních pozemků u obcí Sušice a Radslavice.

1773

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

4) Petřvald

Petřvald - Gross Petřvald - Parcelací petřvaldského dvora vznikl: **Dvorek** - Dvorkovice, Rožmitál, Rosenthal), r. 1787.

LM

Metropolitní kapitula Olomouc

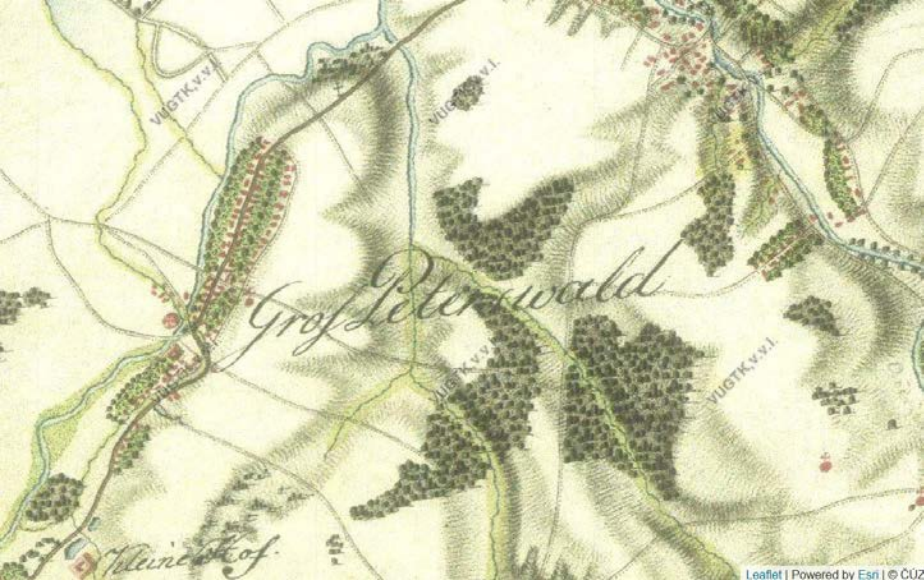
polnohospodářská mapa

Košatka; Petřvald 2-Petřvaldík

/Nákres rozdělení polností pro obce Petřvaldík a Košatka/.

1774

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

5) Košatka

Parcelací petřvaldského dvora vznikla Malá Košatka (dnes součást Košatky), založena 1780.

LM

Metropolitní kapitula Olomouc

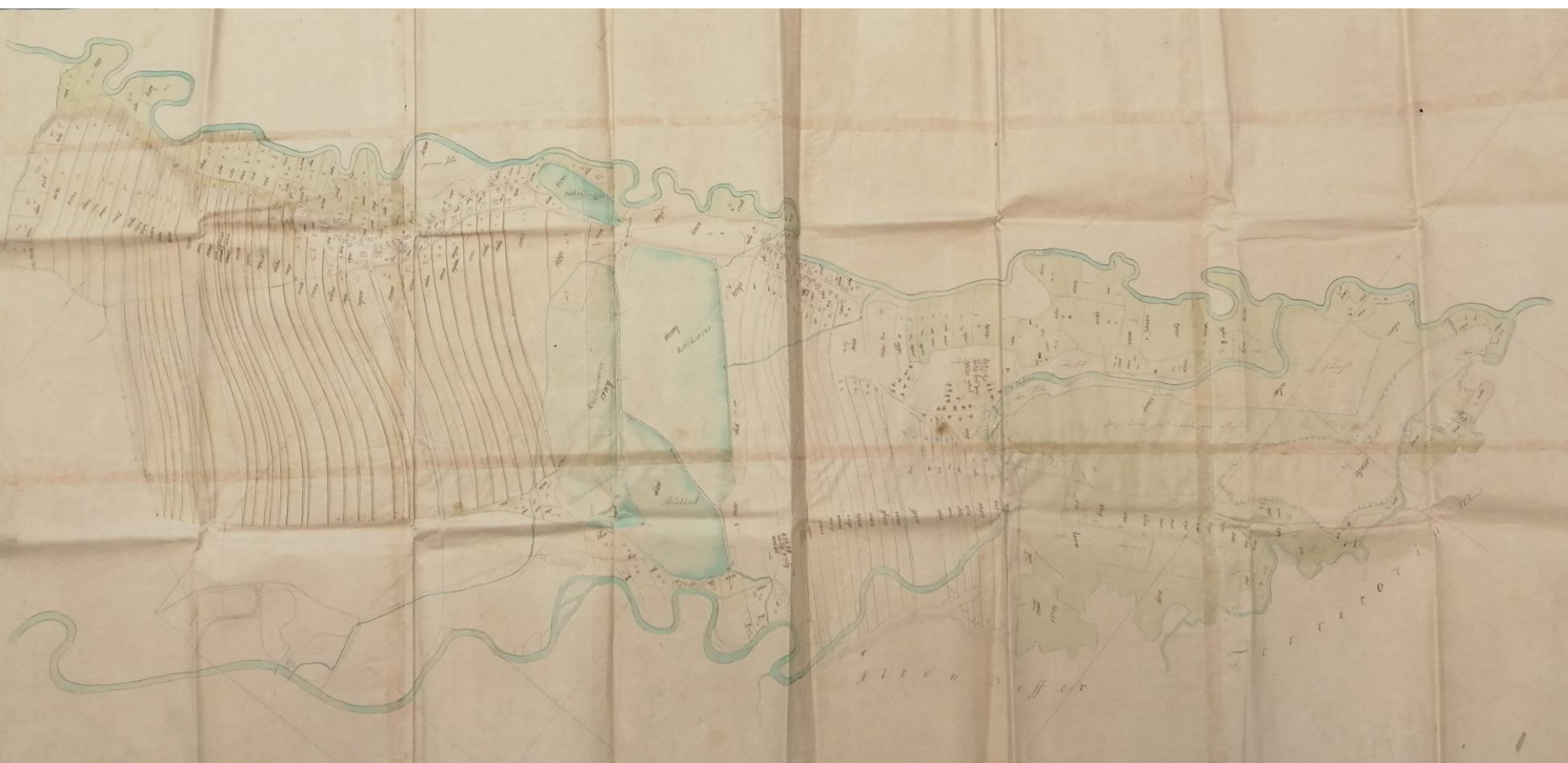
polnohospodářská mapa

Košatka; Petřvald 2-Petřvaldík

/Nákres rozdělení polností pro obce Petřvaldík a Košatka/.

1774

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, www.archives.cz

METODY

- 1) identifikace kategorií land use (LU),
- 2) ne/shodu LU v mapách VM a LM, příp. variabilitu ve způsobu zobrazení,

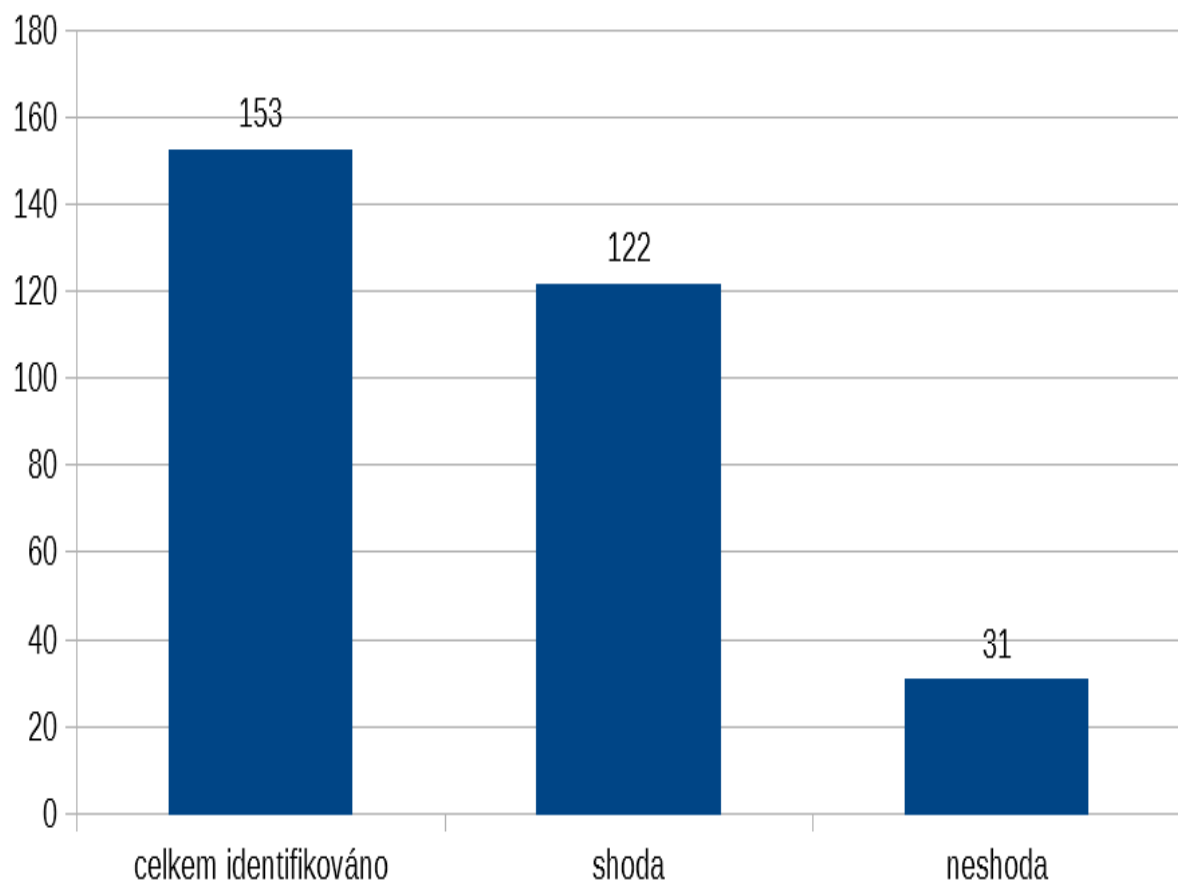
Metodika porovnání krajinných prvků mezi mapou LM a VM

Pro hodnocení rozdílů ve výskytu krajinných prvků mezi (LM) a (VM) byla použita metoda zjištění shody. Nejprve byly z obou map vybrány stejné lokality a krajinné prvky byly klasifikovány do jednotných kategorií (např. les, vodní tok, vodní plocha, orná půda, zástavba aj.). Pro každou lokalitu a každý prvek byla zaznamenána binární přítomnost (1) nebo nepřítomnost (0) v obou mapách.

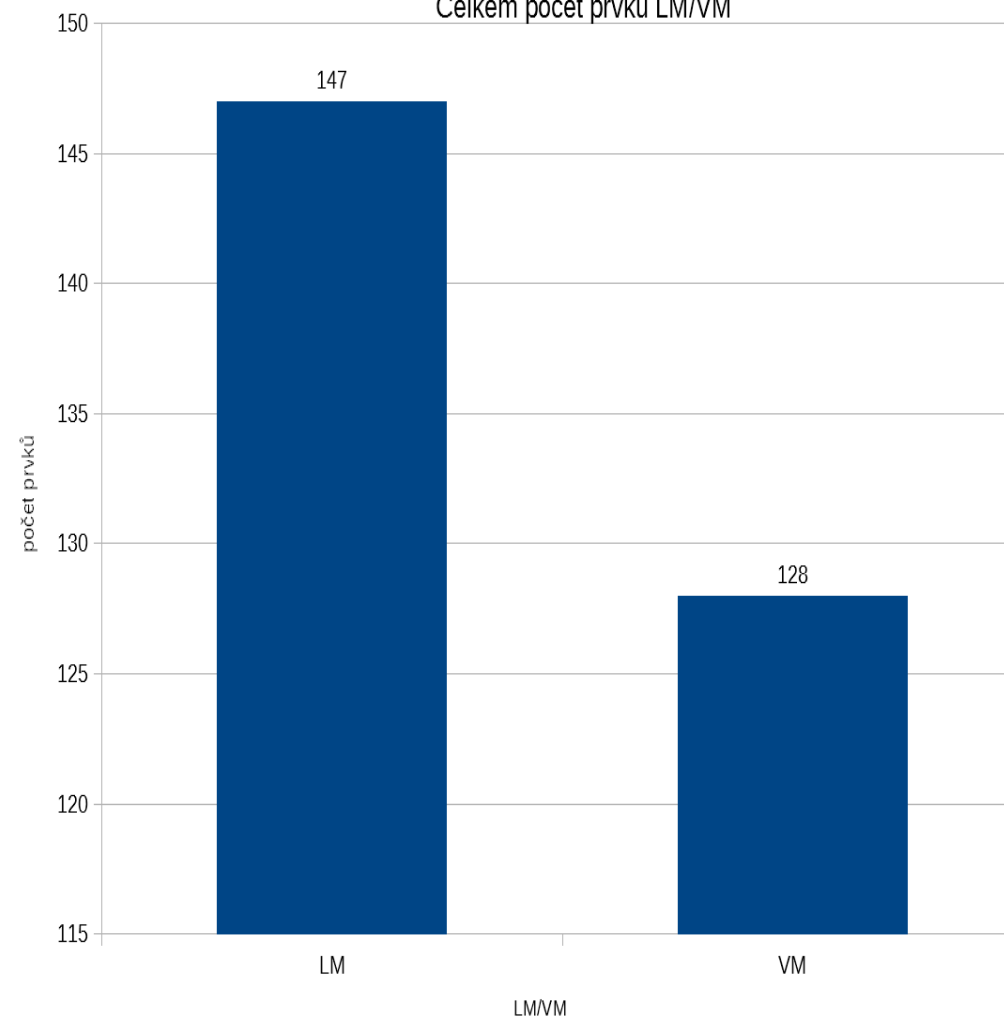

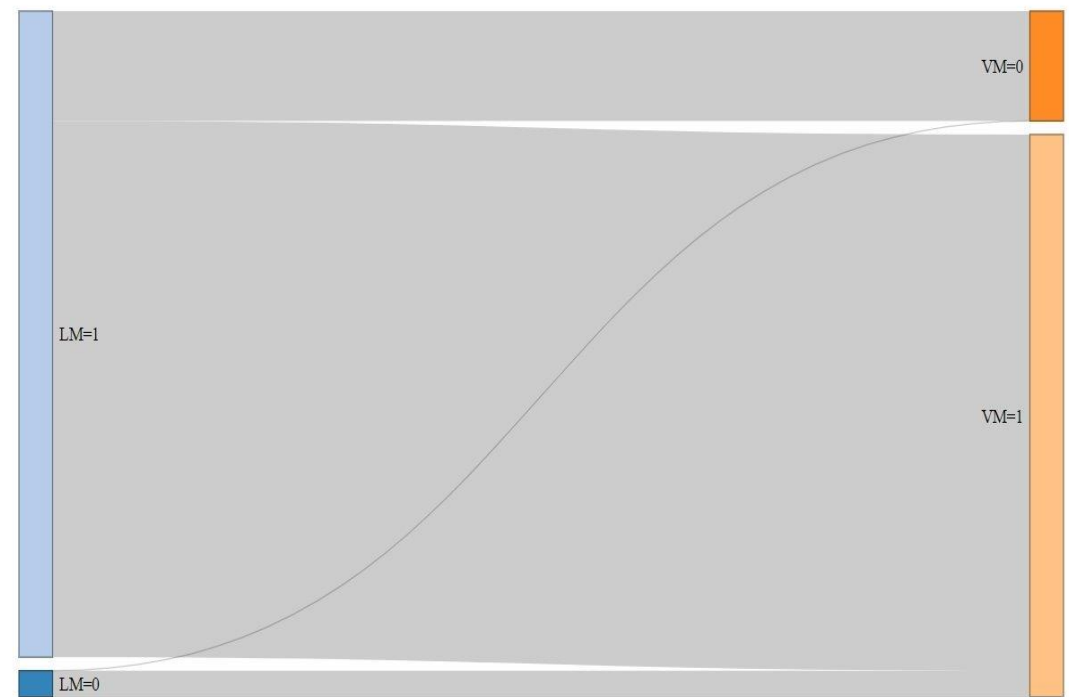
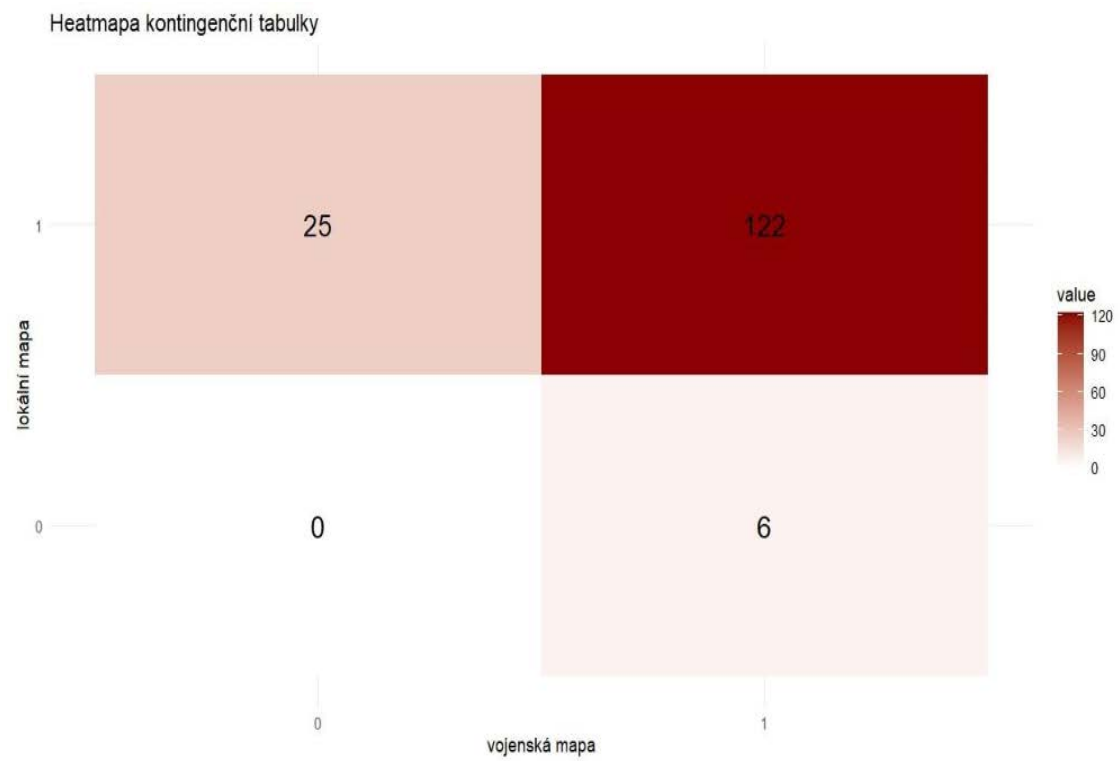
A hand-drawn map on aged paper, oriented vertically. The map depicts a coastal region with several bodies of water and land parcels. At the top, a large body of water is labeled 'Der Lhus Seich' (Lake Lhus) in a cursive script. To its right, a smaller body of water is labeled 'Der Lhus Seich' (Lake Lhus). Below these, a large land parcel is labeled 'Der Lhus Seich' (Lake Lhus). To the left of this parcel, a smaller land parcel is labeled 'Der Lhus Seich' (Lake Lhus). The map is divided into numerous small, irregular parcels, many of which are numbered. The numbers are written in a cursive script, ranging from 1 to 100. The map is drawn with simple lines and shading, and the overall style is that of a historical survey or map. The paper is aged and shows some discoloration and wear. The handwriting is in a cursive script, typical of the 18th or 19th century. The map is oriented vertically, with the top of the page at the top. The labels and numbers are written in a cursive script, and the map is drawn with simple lines and shading. The overall style is that of a historical survey or map. The paper is aged and shows some discoloration and wear. The handwriting is in a cursive script, typical of the 18th or 19th century. The map is oriented vertically, with the top of the page at the top. The labels and numbers are written in a cursive script, and the map is drawn with simple lines and shading. The overall style is that of a historical survey or map. The paper is aged and shows some discoloration and wear. The handwriting is in a cursive script, typical of the 18th or 19th century. The map is oriented vertically, with the top of the page at the top. The labels and numbers are written in a cursive script, and the map is drawn with simple lines and shading. The overall style is that of a historical survey or map.

Identifikace prvků

Celkem počet prvků LM/VM

prvek	LM	VM	Součet
cesta	33	30	63
les	4	2	6
mokřina	2	0	2
objekt	0	1	1
orná půda	31	27	58
porost	3	4	7
říční rameno	1	2	3
stavba	4	4	8
travní porost	16	11	27
vodní plocha	18	13	31
vodní tok	24	23	47
zástavba	11	11	22

Odlišnosti LM-VM

- detail (LM) - generalizace (VM)
- polohové nepřesnosti (LM-VM)
- míra shody v přítomnosti krajinných prvků (LM-VM)

orná půda - travní porosty

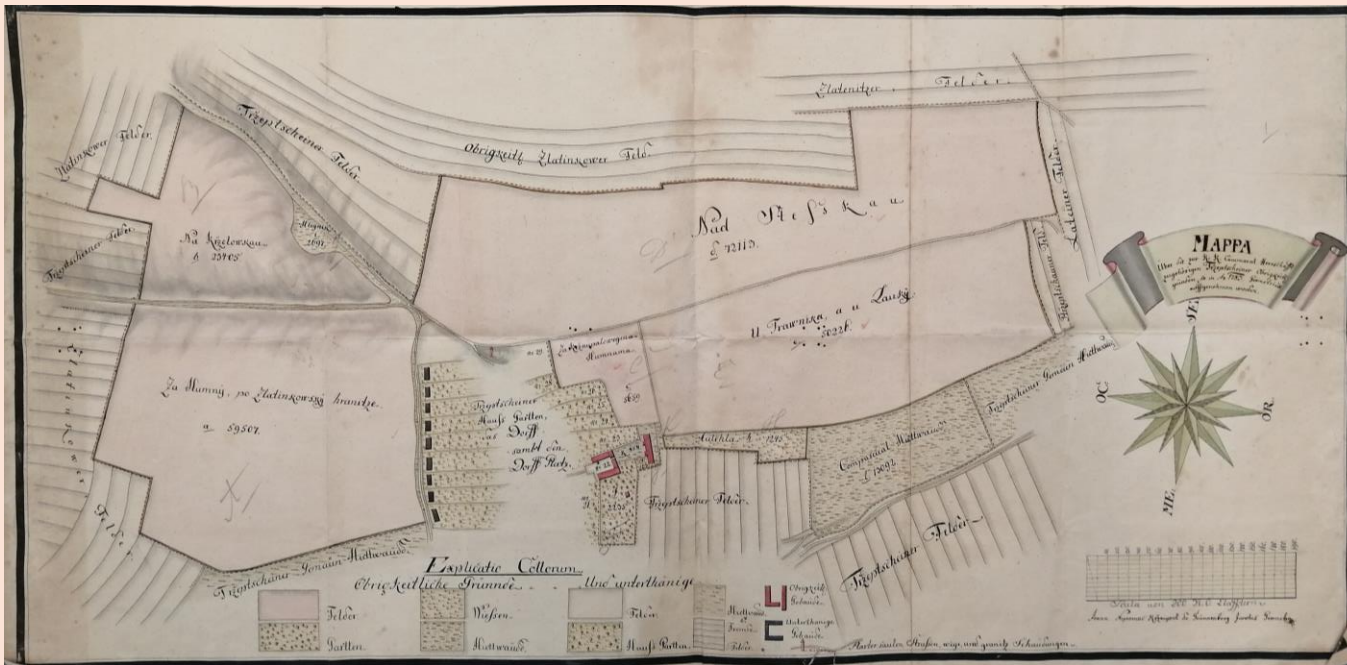
vodní plochy - orná půda

mokřiny - travní porosty

břehové porosty

vodní toky, cesty

objekt

- barevně a kresebně rozlišena orná půda x travní porosty
- absence břehových porostů
- více detailů krajinných prvků

Mapa Třebčín LM

- absence rozlišení travních porostů/pole
- vodní toky (až na krátký úsek) lemování břehovými porosty
- generalizace

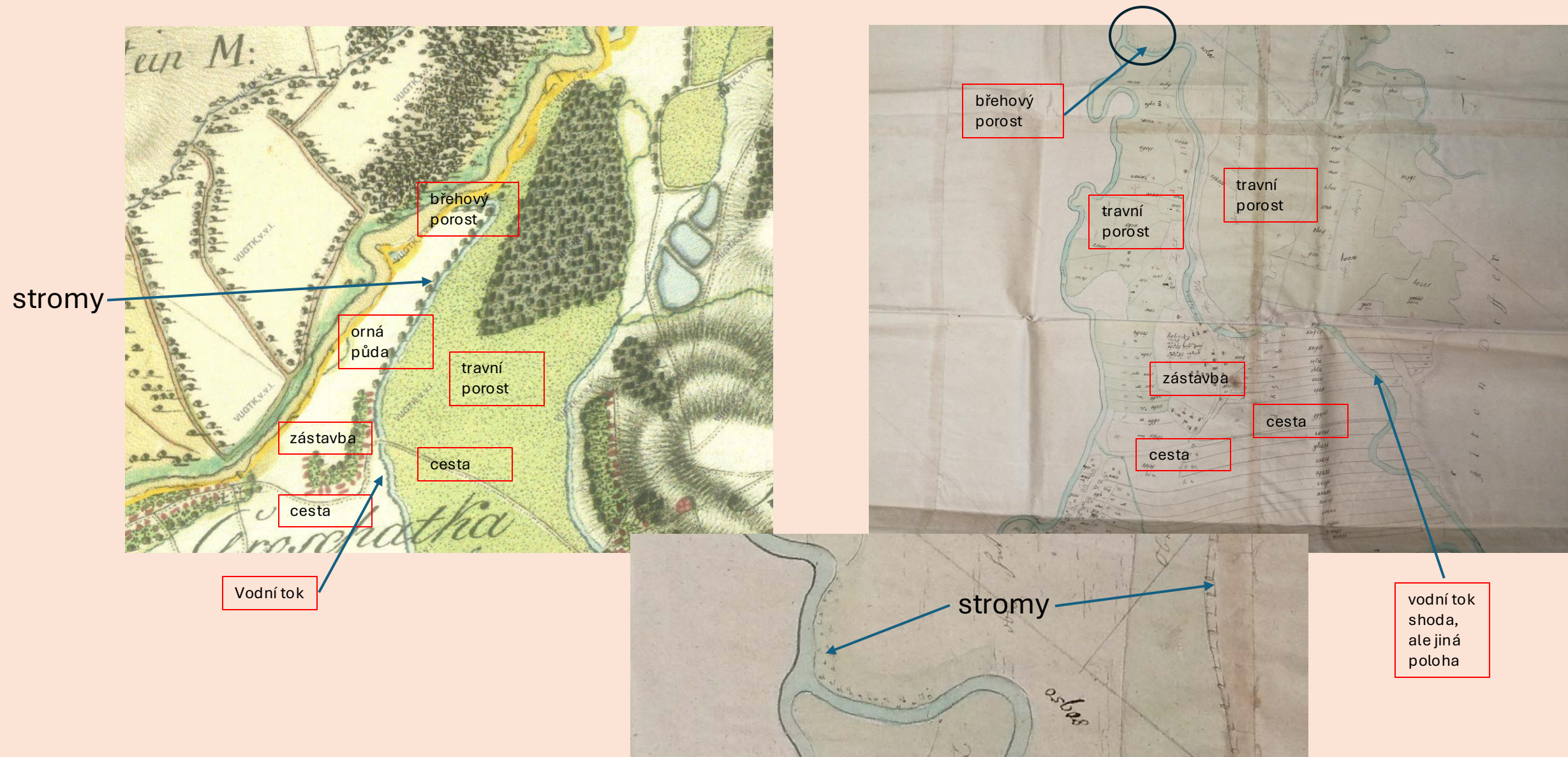
Mapa Třebčín VM

Polohové nepřesnosti LM x VM

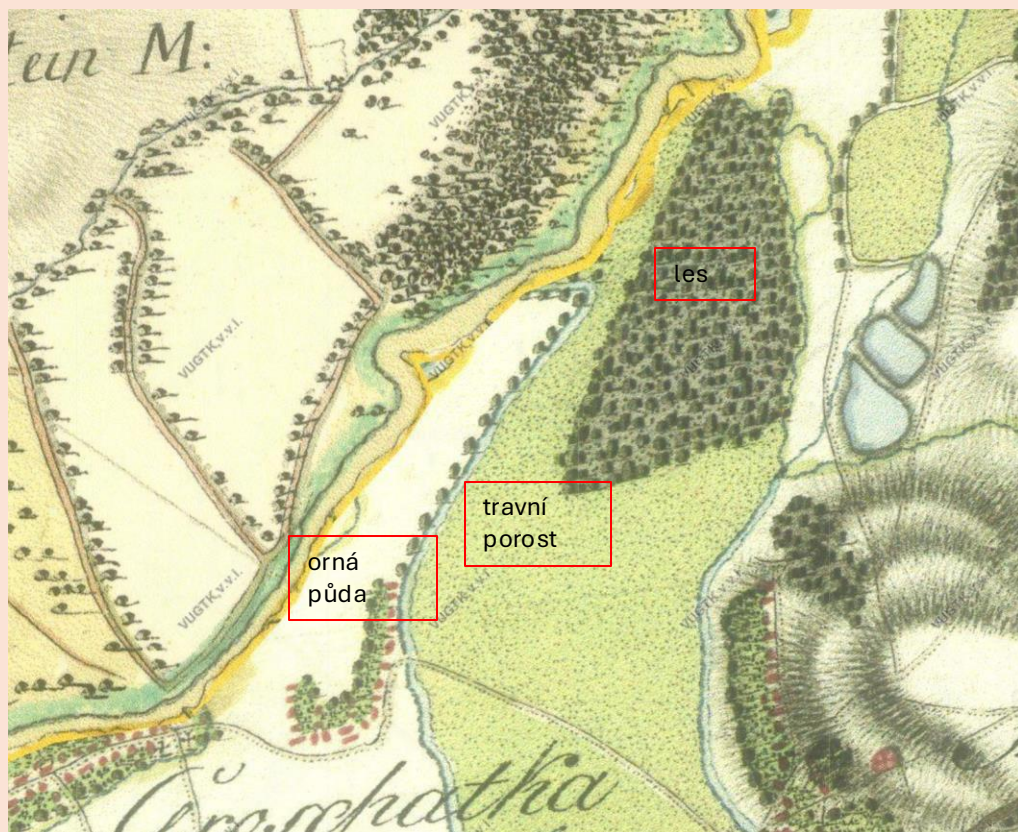

Travní porosty - orná půda

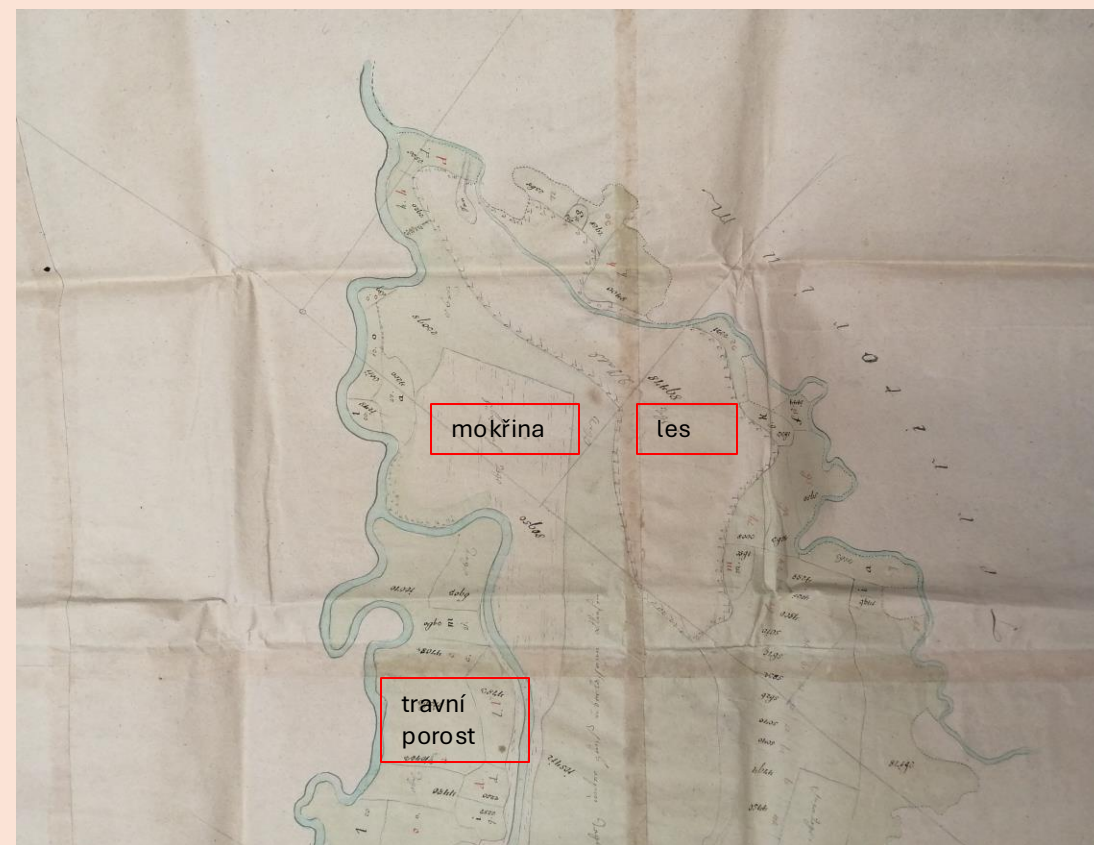
Břehový porost (zaznačené stromy)

mokřiny (LM) - travní porosty (VM),
travní porost (LM) - orná půda (VM)

VM 1774 1764-1783

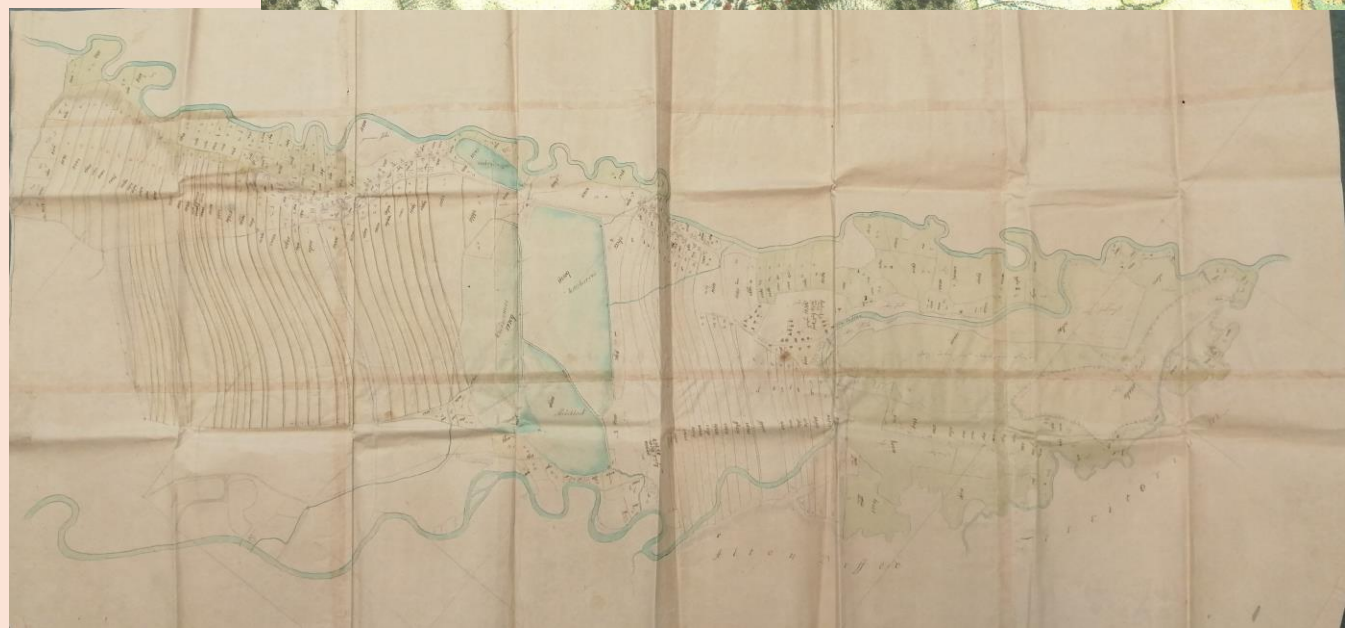
LM 1774

Vodní plocha (LM) - orná půda (VM)

odlišnosti v zobrazení
vodních ploch mohly
souviset se sezónními
změnami, příp. se
změnami hospodaření -
rušení rybníků

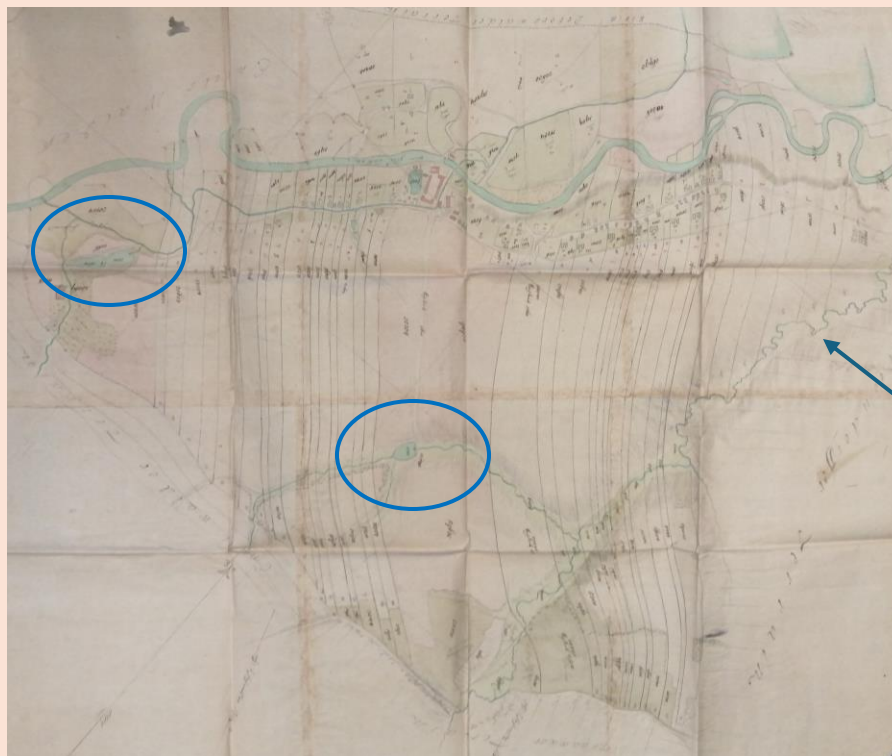
Košatka VM

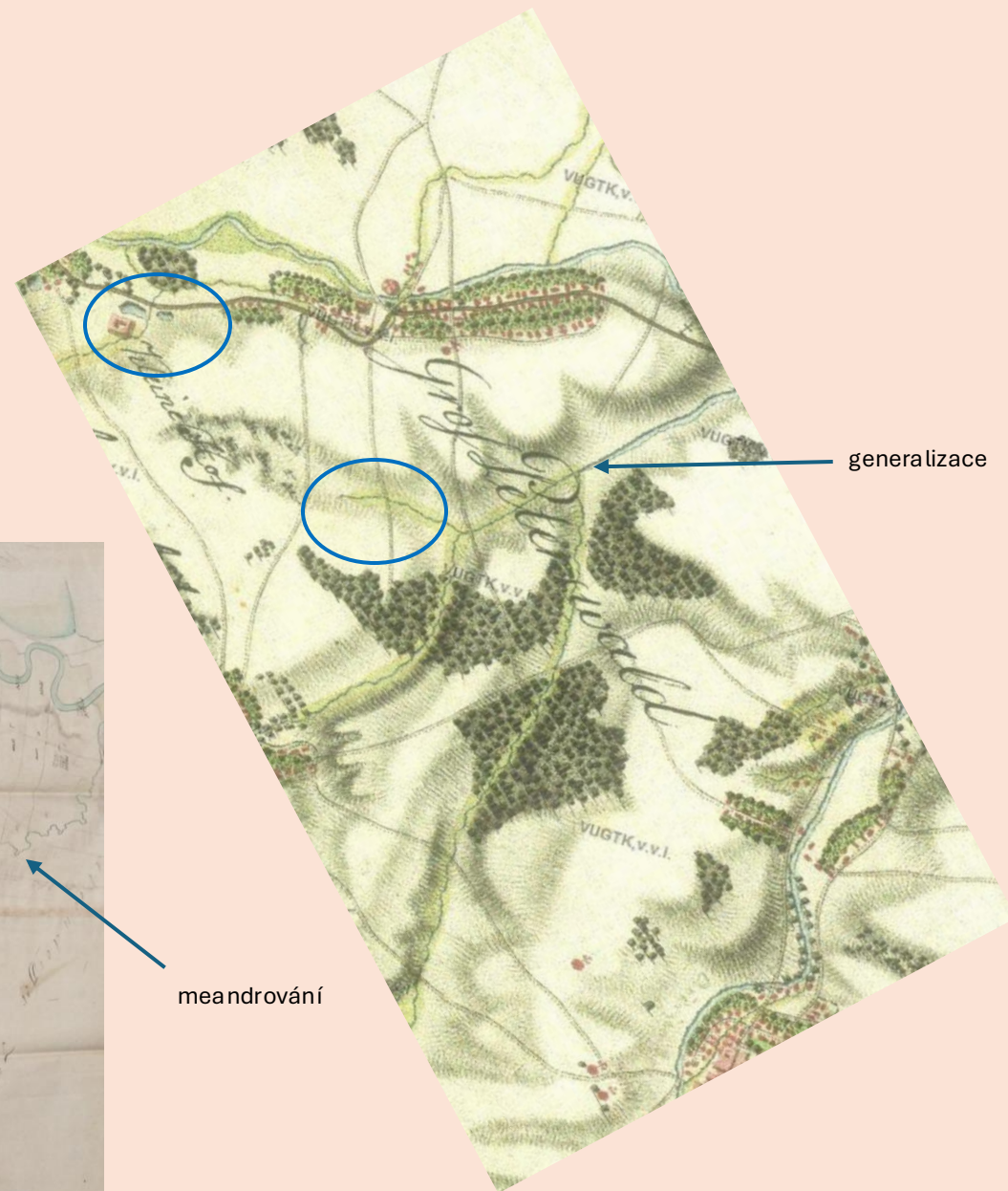
Košatka LM

Vodní plochy

LM - barevně rozlišená orná půda
a trav. porosty

meandrování

generalizace

Objekt

Objekt

Mapa Haukovice

DISKUSE A ZÁVĚR

shodně zobrazovanými prvky - **zástavba, vodní toky**

- **VM generalizace, LM detailnější informace, větší počet prvků;**

Účel vyhotovení

- **1VM - vojenská logistika a orientace**
- **LM - stav hospodářské krajiny.**

I přes převažující shodu LM a VM, mapy nejsou identické.

Ideální je využívat oba zdroje (LM I VM) s ohledem na účel, pro který byly mapy vytvořeny.